

## Els *homes* de la *palma*

Ignasi Arnal Berga, *Nàssio*, és, als seus vuitanta-un anys, testimoni d'un ofici extingit, el dels segadors de palma, i d'un altre que molts pocs coneixen ja, el de granerer, que practica encara en hores soltes amb una vitalitat increïble per a la seua edat. Assegut en una cadira de boga al corral multiusos que té molt a prop del nucli urbà d'Olocau (Camp de Túria), Nàssio explica que molt pocs posseeixen en aquestes contrades les habilitats necessàries per fer una granera de palma, com eren totes fins fa no tants anys, encara que ja quasi ningú no les recorde. De fet, tots els oficis relacionats amb la palma o margalló, una xicoteta palmera que naix en algunes de les nostres serres i que és l'única autòctona de l'Europa occidental (vegeu-la a la foto de la pàgina 78), van viure una puixança creixent que va ser tallada, de sobte, fa poc més de trenta anys, amb l'arribada del plàstic.

Tot començava amb la sega de la palma, la qual després, ja seca, servia per elaborar graneres, cabassos o barrets. A Olocau, un poble situat als contraforts de la serra Calderona, s'anava des de temps immemorials a les muntanyes i barrancs pròxims per segar la palma amb les corbelles *sendreres* i arregar-la al cap de tres setmanes. Una matèria primera que servia per abastir els pocs que a Olocau treballaven la palma (en aquest poble, sempre s'ha treballat més l'espart, una altra planta que servia per fer utensilis diversos), i també per a dur-la fora.



Nàssio té a la mà la corda d'espart picat amb què lligarà la palma de les graneres. Als seus peus, alguns dels utensilis d'espart i de palma que fabrica: un cabàs, una vaquetera, dues graneres i la funda d'una garrafeta.

"A Gilet [Camp de Morvedre], hi havia un granerer al qual s'anava per a vendre-li la palma", rememora Nàssio.

La sega de la palma era una de les innombrables activitats, quasi totes avui extingides, amb què els veïns d'Olocau s'aprofitaven dels recursos que els donava la muntanya, com ara l'espart o la llenya baixa que s'utilitzava als forns. Era un tipus d'economia, lligada a la convivència equilibrada amb el bosc, molt diferent de l'actual. "Les dones, quan no tenien diners, feien corda d'espart per anar a la tenda i canviar-la per alguns articles."

La faena de la sega de la palma era una de les tant que estaven lligades als recursos que donava la serra Calderona fins que va canviar radicalment cap a final del segle XIX, quan alguns olocauins que tre-

*segadors  
de palma*



CEMBRY

ballaven en la construcció del ferrocarril València-Barcelona van descobrir al massís del Garraf i a les terres de Tarragona immenses extensions de palma, tal com apunta l'escriptor Ferran Zurriaga a l'article "Aquells que van a fer palma... els segadors de palma d'Olocau", publicat a la revista de la Universitat de València *Mètode* del passat hivern.

Des d'aquell moment, van començar a formar-se colles de veïns d'Olocau que tots els anys anaven des de març-maig fins a setembre al Tarragonès, al Garraf o al Penedès a segar palma, i així ajudaven a la subsistència d'unes famílies sotmeses a la pobra economia d'un poble de secà del Camp de Túria. "Hi havia ací una senyora, la tia Polla, que va ser la primera a anar, amb el seu home, a quedar-se alguns bosquets per allà i tallar alguna cosa de palma", relata Nàssio, que explica que ell s'inicià en l'ofici després de la Guerra Civil. "Vaig començar a anar-hi el 1942. Els primers anys, anava amb els Pasteres i els Pilatos, però després vaig començar a anar-hi sol." Hi havia diverses colles d'olocauius, com ara la dels Blaios, la dels Bartolos o la dels Pollos, que anaven tots els anys a segar palma a diverses comarques del Principat.

El mes de maig, Nàssio feia l'*hato* [el farcell] amb allò estrictament necessari per marxar cap al sud del Principat, on tallava i replegava palma fins al començament de setembre. "Se n'anàvem fins a l'agost, perquè a setembre plou molt. Si tens la palma seca i comença a ploure, es fa negra i es llança a perdre."

Recorda alguns dels pobles del Garraf, el Penedès o el Tarragonès on va treballar: Olivella, Sant Pere de Ribes, Canyelles, Cuní, Calafell, Castellet i Gornal, i, sobretot, el poble al qual va anar els últims anys, Roda de Barà.

Dalt, Nàssio amb un *cocoló* a la mà, que ha arrancat de la palma que té al seu davant. Amb el *cocoló*, que és la part més tendra d'aquesta planta i la més il·lustrada, Nàssio recobrirà la part de fora de la granera. A sota, sosté una fulla de palma seca, llesta ja per a treballar.



CEMBRY

"Allà tot són masies. Tot eren boscos de palma que compràvem per pocs diners o a canvi d'alguns articles. Eren bosquets particulars xicotets que tenien potser quinze o vint hectàrees, encara que n'hi havia de més grans. Per unes senalles i unes quantes graneres, tenies el bosc debades per arrebregar la palma." Les colles sempre emparaulaven el lloc on havien d'anar a tallar. En moltes ocasions, quedaven ja d'un any per a un altre amb els propietaris dels boscos.

Nàssio conta que la de segar la palma era una feina duríssima, dormien en pellers o corrals ramaders i acabaven amb les mans unflades a causa de les punxades de la palma, però es guanyaven molts diners. "Tallàvem durant tres setmanes i deixàvem la palma a manollets perquè se secura. Pujaves segant costera amunt i després costera avall. En acabat, quan ja havies segat tres setmanes, començaves a plegar per on havies començat a tallar. Fèiem garbons lligats amb corda d'esparg picat. Baixaves tres, quatre o cinc garbons pel mig de les muntanyes fins a una posta de carro. Set garbons vaig arribar a baixar jo una vegada!", presumeix un home a qui encara s'intueix la desbordant energia que de segur tenia fa quaranta o cinquanta anys. "Baixaves palma de molt lluny –diu Nàssio–. De vegades, dalt de tot d'una muntanya veies palmes molt bones en pedregars, i no t'hi podies resistir. Però, i baixar-la després?", explica amb una sorprenent nostàlgia. Nàssio precisa que la palma del Garraf o del Penedès és diferent de la que naix a la serra Calderona: "La palma d'allà és més bronca i més bona de tallar. Quan les tallaves, li deixaves l'ull, i en dos o tres anys, estaven de nou per tallar."

La palma, després, anava a magatzems de Barcelona, Sabadell o Vilafranca del Penedès, que després abastien la puixant indústria dels fabricants de graneres. Nàssio recorda un d'aquests empresaris, Fèlix Giral, que era propietari d'un taller al qual tenia 15 o 20 homes fent graneres a Vilafranca.

Malgrat l'enorme duresa d'aquest ofici extingit, tots els records de Nàssio són positius, com quan relata que arribava a Roda de Barà sense un duro, comprava de fiat i quan cobrava la palma, pagava el compte, o com quan rememora l'amistat

que va fer amb veïns d'aquell poble, com Josep Vives o el Fabolí, que conserva com a bons amics.

A finals dels anys cinquanta, Nàssio deixà d'anar "a fer la palma". "Jo em vaig retirar l'any 59. L'any

segadors  
de palma



60 vaig entrar a treballar a l'empresa del *butano*. Quan jo m'ho vaig deixar, encara hi anava algú, però després, en arribar el plàstic, la palma i l'espart anaren a menys. Quan arribà el plàstic, van anar a terra les graneres, els cabassos i moltes altres coses.”

Nàssio, tanmateix, no va perdre, amb la incorporació al seu nou ofici urbà, el contacte amb la palma, ja que mai no va deixar de replegar en el seu temps lliure palma a la serra Calderona per fer graneres de totes les classes, a més de moltes altres eines fabricades amb espart. “Ací, a Olocau, la palma no s'ha treballat massa. S'ha treballat més l'espart. De l'espart, se'n poden fer molts articles, com ara vaqueteres [xicotets cabassos tancats fabricats per posar les vaquetes perquè porguen abans de cuinar-les], espartenyets, cabassos, sàries, sarions...”

En altres temps, però, sí que hi va haver famílies dedicades a fer graneres i altres utensilis de palma, com recorda Ferran Zurriaga. Amb la palma es feia la llata, que servia per elaborar diversos estris. Per fer la llata, s'arrancava la part més jove de la palma, la que està al bell mig, que es denomina *cocolló*. Es deixava assecar i després s'ensofrava perquè quedara blanca. En acabat, se separaven les fulles en parts més menudes, els brins, amb els quals es feia una trena, la llata. Amb aquesta espècie de corda de palma es feien després cabassos, sàries, o cofins per a guardar figues seques.

Aquestes activitats ja s'han perdut, i Nàssio és un dels pocs que encara es dedica a fer graneres de pal-

Diferents fases del procés de fabricació d'una granera: dalt, a l'esquerra, Nàssio fa la corda d'espart picat, “una habilitat que ja tenen molt pocs”, assegura. A sota, separa les fulles de la palma en parts més menudes, els brins, amb els quals farà la granera. A la dreta, lliga la palma a l'espart.

ma, graneres de diverses classes segons els usos que se li hagen de donar. Hi ha les que tenen la canya molt més llarga per desenteranyinar, les que s'utilitzen per pintar de calç les façanes, les que es fan servir per agranar el sòl o les que tenen el mànec més xicotet, que es gasten per a netejar forns.

Ignasi Arnal Berga, *Nàssio*, condueix el nouvingut al seu corral, i li ensenya diferents tipus de graneres, a més de desenes d'artefactes de les més diverses formes que ha fabricat amb les seues mans, i un hort impecable en el qual conrea quasi tot el que necessita per al seu treball.

I també li explica com és possible que parle amb tanta alegria d'èpoques tant dures com les que li ha tocat viure i que a la seua edat encara conserve un vigor imponent. “És que jo mai no li he tingut por a la vida”, desvetlla.

Miquel Calvet

segadors  
de palma